22 ta' Frar, 1965.

Imħallfin:

S.T.O. Prof. Sir Anthony J. Mamo, O.B.E., C.St.J., Q.C., B.A., LL.D., President.
Onor. T. Gouder, LL.D.
Onor. J. Flores, B.L.Can., LL.D.

Terence David

versus

Alfred Abela

Huwa xieraq li min jiġi nominat bħala perit f'kawża ċivili jkun jgawdi l-fiduċja tal-partijiet. Il-Qorti għandha tinnomina l-perit li dwaru jaqblu l-partijiet kollha; jekk ma jaqblux tagħżel hi. Meta l-Qorti tinnomina tliet periti, it-tnejn proposti mill-partijiet, u ieħor magħżul minnha, dan ma jistax jiġi rikużat ħlief b'motivazzjoni; dwar il-perit propost mill-parti, il-parti l-oħra għandha dritt li tirrikuża wieħed perentorjament. Meta l-Qorti tinnomina perit wieħed, kull waħda mill-partijiet għandha d-dritt li tirrikużah perentorjament u dan għal darba biss.

Il-Qorti,

Rat iċ-ċitazzjoni quddiem il-Qorti Ċivili, Prim'Awla li biha l-attur fuq il-premessi illi fit-tnax ta' Mejju, 1964 il-konvenut waqt li kien isuq it-truck numru 24813 min Għajn Tuffieħa għal San Pawl il-Baħar, ħabat ma'-attur li kien isuq il-karozza numru 20759 fid-direzzjoni opposta; illi b'dik il-kolliżjoni l-attur sofra danni rilevanti li jirriserva li jillikwidhom f'ġudizzju separat, u illi dik il-kolliżjoni ġrat minħabba nuqqas ta' ħsieb, traskuraġni, imprudenza fis-sewqan u inosservanza tar-regolamenti da parti tal-konvenut talab

li l-konvenut jiġi dikjarat responsabbli għad danni kaġonati lill-attur *fil-kolliżjoni msemmija* — *salva kull azjoni* għal-likwidazzjoni u pagament tad-danni *spettanti* lill-attur.

Rat in-nota ta' eċċezzjonijiet tal-konvenut li biha ssottometta li l-kolliżjoni riferita fiċ-ċitazzjoni ġrat minħabba tort tal-attur u għalhekk id-domanda hemm kontenuta għandha *tiġi* respinta bl-ispejjeż.

Rat id-digriet ta' dik l-Onorabbli Qorti tal-erbgħa u għoxrin ta' Ġunju 1964, li bih innominat bħala perit legali lill-Avukat Dottor Alfred Mifsud biex jirrelata dwar id-domanda tal-attur u tagħtu l-fakoltajiet hemm imsemmijin.

Rat ir-rikors tal-konvenut ippresentat fl-erbgħa ta' Lulju, 1964 li bih irrikuża perentorjament lill-istess perit legali u talab is-sostituzzjoni tiegħu.

Rat id-digriet ta' l-istess Qorti tal-ħdax ta' Novembru, 1964 li bih ċaħdet it-talba tal-konvenut magħmulha bl-imsemmi rikors fuq il-motiv illi hu ma ġġustifika bl-ebda mod quddiem il-Qorti r-rikużazzjoni minnu mitluba bl-ispejjeż kontra tiegħu.

Rat ir-rikors li bih il-konvenut appella mid-digriet l-aħħar imsemmi u talab ir-revoka tiegħu bl-ispejjeż kompriżi dawk tar-rikors ta' l-erbgħa ta' Lulju, 1964.

Rat l-atti tal-kawża, semgħet it-trattazzjoni u kkunsidrat:—

L-ilment ta' *l-appellant* kontra d-digriet appellat huwa illi hu ma kienx tenut li jindika motiv għar-rikużazzjoni, għaliex hu kien qed jipprevalixxi ruħu mid-dritt li jirriku-

ża perentorjament perit ġudizzjarju, dritt li l-liġi tagħti lil kull parti fil-kawża (art. 648 tal-Kodiċi ta' Proċedura Ċivili kombinat ma l-art. 650 u argument mill-art. 651). Dan id-dritt, — jissokta jgħid *l-appellant* — *jispetta lil parti fil-kawża almenu darba waħda u jista jiġi eżerċitat anki wara* li l-istess parti tkun għamlet rikużżazjoni motivata (art. 650). Il-poter mogħti lill-Qorti bl-art. 651 ma jħalli ebda dubju fuq id-dritt li tingħata rikużazzjoni perentorja. Dan id-dritt ta' rikużazzjoni perentorja għandu bħala bażi "la fiducia che le parti devono nutrire in chi è chiamato a fungere il delicato ufficio di perito nella causa" (Vol. XXVIII, I, 837) kif ukoll il-fatt illi — kif ġie ritenut mill-Qrati tagħna, — *il-perit f'kawża hu konsidrat bħala mandatarju tal-*kollitiganti (Vol. XXVII, I, 246 u VIII p. 589) u bħala mandatarju kostitwit minn diversi persuni għal affari komuni (XVI, II, 201). Għalhekk, — jikkonkludi l-appellant — id-d griet appellat għamel applikazzjoni ħażina tal-liġi.

Għal raġunijiet ovvji huma deżiderabbli illi l-persuna jew persuni nominati bħala periti f'kawża ċivili jkunu jgawdu l-fiduċja tal-partijiet. Dana jidher impliċitu fid-dispożizzjoni tas-subartikolu (1) ta' l-art. 646 tal-Kodiċi ta' *Proċedura* Ċivili li tgħid illi meta l-partijiet jiftehmu li jipproponu perit wieħed biss, il-Qorti għandha taħtar il-persuna li fuqha l-partijiet ikunu ftehmu.

Fil-każ preżenti ma jidherx illi l-partijiet kellhom l-opportunita jew, għall-inqas, ippruvaw li jiftehmu fuq il-perit li kellu jiġi nominat. Dottor Borg qal lill-Qorti waqt l-appell (ara verbal tad-29 ta' Jannar, 1965) illi qabel l-ewwel Onorabbi Qorti nnominat lill Dottor Mifsud, hu kien issuġġerixxa l-isem ta' persuna oħra, anzi ta' tnejn. Iżda Dottor Mifsud Bonnici, avukat ta' l-attur, ma jidherx li kien preżenti f'dik is-seduta u, kwindi, ma satax la' jaqbel u anqas ma

jaqbelx ma l-isem jew wieħed mill-ismijiet suġġeriti minn Dottor Borg għall-konvenut.

Issa mid-disposizzjonijiet kombinati tas-subartikoli (2) u (3) ta' l-imsemmi artikolu donnu jidher illi, ħlief meta l-partijiet iħallu f'idejn il-Qorti li tinnomina perit wieħed, il-Qorti ma tistax tinnomina perit wieħed hija **ħlief jekk il-partijiet ma jkunux qablu fuq il-perit wieħed li għandu jiġi nominat.** Infatti s-subartikolu (2) jiddisponi illi "meta l-partijiet ma jiftehmux u **l-Qorti** wara li tqis il-valur żgħir ta' l-oġġett fil-kawża jew l-urġenza tal-każ inkellha meta l-ħtieġa jew iċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ ikunu hekk jitolbu, **jidhrilha xieraq li taħtar perit** wieħed biss, **l-Qorti taħtar perit wieħed.** Id-diskrezzjoni tal-Qorti li tieħu konsiderazzjoni ta' l-entita żgħira nvoluta, l-urġenża, *in-neċessita* u ċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ, hi **konġunta** jew **kumulata** ma l-presuppost illi l-partijiet ma jkunux ftehmu fuq il-perit wieħed li għandu jiġi nominat.

Kieku l-partijiet ma qablux fuq il-perit wieħed li kellu jiġi nominat, ma kienx ikun hemm kwistjoni illi d-diskrezzjoni ta' l-ewwel Onorabbli Qorti għan-nomina ta' perit wieħed biss fil-każ preżenti kienet tkun indubbjament ġiet eżerċitata sewwa, attiżi ċ-ċirkostanzi partikolari tiegħu. Iżda kif ġa ntqal, dak in-nuqqas ta' ftehim bejn il-partijiet ma jirriżultax. L-appellant, għalhekk, issottometta lill-Qorti, waqt it-trattazzjoni ta' l-appell, illi l-ewwel Onorabbli Qorti ma setgħatx, skond il-liġi, tagħmel in-nomina ta' Dottor Mifsud, sa kemm l-appellat ma kienx iddisapprova l-isem tal-perit jew iż-żewġ ismijiet suġġeriti minn Dottor Borg għall-istess appellant, jew talvolta sa kemm ma kienetx tirriżulta xi raġuni tajba skond il-liġi għall-esklużżjoni tagħhom.

Il-Qorti taħseb illi dan l-ilment hu fondat. Però, fir-ri-

kors ta' l-appell, din m'hijiex ir-raġuni li għaliha d-digriet ta' l-ewwel Onorabbli Qorti ġie mpunjat. Kif ġa ssemma aktar il-fuq ir-raġuni ta' l-aggravju ta' l-appellant, dedotta firrikors ta' l-appell, hija illi hu kellu d-dritt jirrikuża lil Dottor Mifsud **perentorjament** u l-ewwel Onorabbli Qorti ma kellux dritt skond il-liġi li tiċħad dik ir-rikuża jew li tesiġi mingħandu l-motivi tagħha.

Il-Qorti, wara li ħasbet sewwa, jidhrilha għalkemm mhux mingħajr ċerta eżitazzjoni, illi anki dan l-ilment hu fondat.

Il-liġi tagħna tirrikonoxxi d-dritt tar-rikużazzjoni perentorja, għaliex tieħu rigward tas-sentiment ta' sfiduċja versu persuna partikolari li parti f'kawża jista jkollha anki mingħajr motiv suffiċjenti jew meta ma jkollhiex il-mezzi biex tipprova l-motiv ta' l-isfiduċja tagħha jew ma tistax jew **ma tridx** timmanifesta l-motiv. Pero biex jiġu mpediti l-abbużi dan id-dritt hu limitat bid-disposzzjonijiet li l-liġi stess tagħmel.

Kieku wieħed kellu joqgħod biss fuq dak li jiddisponi l-artikolu 648 tal-Kodiċi ta' Proċedura Ċivili, il-konklużżjoni kienet tkun ċara illi r-rikużazzjoni perentorji tapplika biss għall-periti proposti **mill-parti** avversa. Dak l-artikolu jgħid illi "kull waħda mill-partijiet, tista tirrikuża, bla ma tagħti raġuni, **wieħed mill-periti proposti mill-parti l-oħra.** Ma jingħatax li jsiru rikużi oħra ħlief għal raġuni tajba."

Iżda mill-kompless tad-disposizzjonijiet l-oħra donnu jidher illi dak l-artikolu qed jikkontempla biss il-każ meta l-periti *għandhom ikunu* ***iżjed minn wieħed*** *u kull waħda* mill-partijiet għandha d-dritt li tipproponi wieħed kif maħsub fis-subartikolu (3) ta' l-artikolu 646. Difatti, in kon-

trappost għad-dritt ta' rikuża perentorja ta' kull waħda mill-partijiet, **f'dak il-każ,** għal wieħed mill-periti proposti mill-parti l-oħra, insibu fl-art. 652 (1) l-esklużżjoni ta' dak id-dritt, għall-perit, **f'dak il-każ,** nominat mill-Qrati bħala **t-tielet perit.** Din id-disposizzjoni tgħid illi l-pert maħtur mill-Qorti bħala t-tielet perit ma jistax jiġi rikużat ħlief għal raġuni tajba.

Kieku l-imsemmi artikolu 648 kien ifisser illi, fil-każijiet kollha, ir-rikuża perentorja mhix applikabbli għall-periti nominati mill-Qorti, id-dispożizzjoni ta' l-imsemmi subartikolu (1) ta' l-art. 652 tidher li kienet tkun għal kollox superfluwa. Invece il-fatt illi din l-aħħar dispożizzjoni, tipprovdi espressament biex teskludi r-rikuża perentorja fil-każ tal-perit nominat **bħala terz,** donnu juri 'a contrario' illi dik ir-rikuża tista ssir meta l-Qorti tinnomina hi stess **perit wieħed** u illi l-artikolu 648, għad li jagħmel riferenza għall-periti proposti "mill-parti l-oħra" ma jfisserx illi, **meta hemm lok għan-nomina ta' perit wieħed biss,** dak nominat mill-Qorti ma jistax ukoll jiġi rikużat perentorjament. L-istess argument 'a contrario' jidher li jista jiġi dedott mill-artikolu 678 li jirrigwarda l-periti addizzjonali. Dawn, skond dak l-artikolu, **jiġu maħtura mill-Qorti** jekk il-partijiet **ma** jiftehmux fuq il-persuni li għandhom jinħatru **u ma jistgħux jiġu rikużati ħlief għal raġuni tajba.** Voldiri l-esklużżjoni tar-rikuża perentorja ġiet statwita espressament appuntu għaliex m'hemmx dispożizzjoni **ġenerali** u m'hemm **ebda** prinċipju li jeskludi dik ir-**rikuża** sempliċement għaliex il-persuna tkun ġiet magħżula mill-Qorti.

S'intendi meta l-partijiet jaqblu bejniethom dwar l-uniku perit li għandu jiġi nominat, il-kwistjoni ta' rikuża, la perentorja u anqas motivata, ma tqumx. Imma meta l-partijiet jew ma jaqblux bejniethom anqas li għandu jiġi

nominat perit wieħed biss iżda l-Qorti jidhirlha li perit wieħed hu biżżejjed, jew għad li jaqblu li għandu jkun hemm perit wieħed ma jaqblux dwar il-persuna, u l-uniku perit, fil-każ il-wieħed jew l-ieħor, jiġi nominat mill-Qorti, jidher illi kull waħda mill-partijiet tista, għal darba waħda biss, tirrikuża dak il-perit anki perentorjament.

Din il-konklużżjoni tidher imsaħħa minn dak li jiddisponi l-artikolu 651. Dan jgħid illi meta l-periti għandhom jiġu magħżula minn fost klassi limitata, il-Qorti tista tordna lill-partijiet biex jagħtu lista tal-persuni li huma jkunu bi ħsiebhom jirrikużaw perentorjament. Jidher li din id-disposizzjoni ma jistax ikollha rilevanza prattika ħlief biex il-Qorti **tinforma ruħha,** qabel ma tagħmel **in-nomina hi, fin-nuqqas** ***ta' ftehim tal-partijiet, ta'*** *perit* ***wieħed mażgħul minnha.*** **Ma** jidherx li jista jkollha rilevanza **għat-tielet** perit, *li l-Qorti tista tinnomina meta l-partijiet ikunu kull waħda ipproponiet wieħed, għax dak it-tielet perit ma jistax fi kwalunkwe każ, kif ġa ntqal, jiġi rikużat ħlief b'motivazzjoni: u ma jidherx li jista jkollha rilevanza għall-perit li tipproponi kull waħda mill-partijiet, għax għar-rigward ta' din il-parti l-oħra għandha fi kwalunkwe każ id-dritt li tirrikuża wieħed perentorjament bla ma l-Qorti jidher li jista jkollha ebda kontroll.*

Jekk hemm dubju dwar il-konċett legali tad-diversi disposizzjonijiet hawn fuq imsemmija il-Qorti għandha tażgħel dik l-interpretazzjoni li tidher li hi l-aktar konfaċenti ma l-iskop ġenerali ta' l-istitut u r-raġuni tiegħu. Kif jingħad ta' spiss, *il-ġustizzja mhux biss għandha tiġi amministrata sewwa iżda,* sa fejn hu possibbli, hu neċessarju wkoll li jidher manifestament u li l-partijiet iħossu li l-ġustizzja qed tiġi hekk amministrata. Hawn fuq ġa ssemma x'inhi r-raġuni li minħabba fiha l-liġi tagħna tammetti r-rikuża

perentorja, ċioe, jekk jista jkun, il-fiduċja li kull parti għandu *jkollha fil-perit ġudizzjarju*. S'intendi dan ma *jfisserx* — u l-Qorti tixtieq tgħidu enfatikament — illi dan għandu b'xi mod jirrifletti fuq il-perit nominat mill-ewwel Qorti. Imma l-liġi, bil-għoti tad-dritt tar-rikuża perentorja lill-partijiet, tirrispetta anki s-sempliċi preġudizzju. U fi kwalunkwe każ, la l-liġi tagħti dak id-dritt ma jispettax lill-Qorti li tinvestiga r-raġuni jew il-motiv għall-eżerċizzju tiegħu.

Għal dawn il-motivi l-Qorti tiddeċiedi billi tilqa l-appell, tirrevoka d-digriet appellat u tiddikjara illi l-appellant kellu d-dritt għar-rikuża perentorja magħmula minnu.

L-ispejjeż, kollha ta' l-inċident minħabba ċ-ċirkostanzi tal-każ jibqgħu bla taxxa u d-dritt tar-Reġistru bin-nofs.